

राज्यातील जिल्हा परिषद, पंचायत समिती व
ग्रामपंचायत निवडणुका राखीव प्रवर्गातुन लढविणा-
या उमेदवारांनी विहित मुदतीत जात वैधता
प्रमाणपत्र सादर न केल्यास अपात्र करणेबाबतच्या
मार्गदर्शक सुचना

**महाराष्ट्र शासन
ग्राम विकास विभाग**

शासन परीपत्रक क्रमांक: संकिर्ण-२०२१/ प्र.क्र.७८/पं.रा.-२

ग्राम विकास विभाग,
बांधकाम भवन, २५, मझबान रोड, फोर्ट, मुंबई- ४०० ००१
तारीख: १ डिसेंबर, २०२१

संदर्भ:-

१. राज्य निवडणुक आयोगाचे पत्र क्रमांक रानिआ/मनपा-२०१६/प्र.क्र.१/
कार्यासन - ५ दिनांक ४ फेब्रुवारी २०१६.
२. या विभागाचे समक्रमांक व दिनांक १८ फेब्रुवारी २०१६ चे पत्र.
३. ग्राम विकास विभागाचे शासन परीपत्रक क्रमांक ग्रापंनि २०१४/ प्र.क्र.१५९/ पं.रा.-२,
दिनांक ४ ऑगस्ट, २०१६.

परीपत्रक :-

राज्य विधिमंडळाने दिलेल्या मान्यतेनुसार महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक ४ अन्वये महाराष्ट्र ग्रामपंचायत अधिनियम, १९५८ मध्ये सुधारीत तरतुदी करण्यात आल्या आहेत. राज्यात स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुका राखीव प्रवर्गातुन लढविणा-या उमेदवारांसाठी जातवैधता प्रमाणपत्र नामनिर्देशनाच्यावेळी सादर करणे बंधनकारक आहे. तथापि, उमेदवारांना जात वैधता प्रमाणपत्र विहित वेळेत प्राप्त होत नसल्याने तसेच जात पडताळणी समित्यांवर कामाचा असलेला अतिरिक्त ताण विचारात घेऊन व राखीव प्रवर्गातुन निवडणुक लढविणारे उमेदवार निवडणुकांपासुन वंचित राहु नये म्हणुन शासनाने वेळोवेळी जिल्हा परिषद व पंचायत समिती निवडणुकांसाठी, महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समिती अधिनियम, १९६१ च्या कलम १२-अ, ४२(६)(अ), ६७(७-अ) मध्ये व ग्रामपंचायत निवडणुकांसाठी, महाराष्ट्र ग्रामपंचायत

अधिनियम, १९५८ च्या कलम १०-१अ, ३०-१अ मध्ये वेळोवेळी सुधारणा करून जात वैधता प्रमाणपत्र सादर करण्यास आवश्यकतेनुसार मुदतवाढ देण्यात येते.

२. राज्यातील सर्व जिल्हाधिकारी- जिल्हाधिकारी कार्यालय, सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी- जिल्हा परिषद यांना नव्याने करण्यात आलेल्या तरतुदींविषयी अवगत करण्यात आलेले आहे.

३. संदर्भ क्र. ३ अन्वये जिल्हा परिषद व पंचायत समिती आणि ग्रामपंचायतींच्या निवडणूकांमध्ये मागासवर्गीयांसाठी आवश्यक असलेल्या जागेवर निवडून आलेल्या सदस्यांने विहित मुदतीत जात वैधता प्रमाणपत्र सादर न केल्यास त्याची निवड भुतलक्षी प्रभावाने रद्दबातल झाली असल्याबाबतचे औपचारिक आदेश जिल्हाधिकारी यांच्याकडून निर्गमित करण्यात येतील, असे सूचित केले आहे.

४. संदर्भिय क्र. २ अन्वये जात वैधता प्रमाणपत्र विहित मुदतीत सादर न करणाऱ्या सदस्यांची/सरपंचाची नावे गट विकास अधिकारी यांनी जिल्हाधिकारी यांना सादर करावीत. या सदस्य/सरपंचाचे सदस्यत्व/सरपंच पद रद्द करून तेथील रिक्त जागेची पोट निवडणूक घेण्याबाबत राज्य निवडणूक आयोगाशी संपर्क करून आवश्यक ती कार्यवाही करावी, असे सूचित केले आहे.

५. त्याअनुषंगाने या कार्यपध्दतीत अधिक सुधारणा करण्याकरिता पुढीलप्रमाणे सुचना देण्यात येत आहेत. सदस्यस्थितीत जात वैधता प्रमाणपत्र विहित मुदतीत सादर न करणाऱ्या सदस्यांची/ सरपंचाची नावे गट विकास अधिकारी मार्फत जिल्हाधिकारी यांना सादर करीत असताना अहवाल प्राप्त होण्यास बराच विलंब होत असल्याचे निदर्शनास आले आहे. स्थानिक स्वराज्य संस्थांची निवडणूक प्रक्रियेची कार्यवाही तहसिलस्तरावरून पुर्ण केली जाते व त्याचे अभिलेखे तहसिल कार्यालयात उपलब्ध असतात. तरी सदर प्रकरणी गट विकास अधिकारी यांचेऐवजी तहसिलदार यांच्याकडून अहवाल प्राप्त करून घेवून पद रिक्त घोषित करण्याबाबतची कार्यवाही करावी. तसेच रिक्त झालेल्या पदावर पोट निवडणूक घेण्याबाबत राज्य निवडणूक आयोगाशी संपर्क करून आवश्यक ती पुढील कार्यवाही करावी.

६. कायदेशिर तरतुदींचा विचार करता विशेषतः जात वैधता प्रमाणपत्र निवडून आल्याचे घोषित झाल्याच्या दिनांकापासून विहित मुदतीत सादर न केल्यास अशा सदस्याची

निवड भुतलक्षी प्रभावाने रद्द झाली असल्याचे मानण्यात येईल आणि अशी व्यक्ती सदस्य म्हणून राहण्यास निरह ठरेल अशी तरतुद असल्याने आणि वर नमूद केल्याप्रमाणे त्याबाबतचे औपचारिक आदेश जिल्हाधिकारी यांचेकडून निर्गमित करण्यात येतील असे निश्चित केले आहे. असे असतानाही याबाबत कार्यवाही करताना अंमलात आणण्याची कार्यपद्धती निश्चित झालेली नाही असे दिसून येते. त्यामुळे सदयस्थितीत विहित मुदतीत जात वैधता प्रमाणपत्र सादर केलेले नसतानाही, आरक्षित पदावर निवडून आलेल्या व्यक्ती सदर पदांवर कार्यरत आहेत असे दिसून येते, जे कायदेशिर तरतुदींशी विसंगत आहे. अर्थातच जिल्हाधिकारी यांनी स्वयंस्फूर्तीने निर्णय घेवून विहित मुदतीत जात वैधता प्रमाणपत्र सादर न केलेल्या सर्व त्रिस्तरीय ग्रामीण (ग्रामपंचायत, पंचायत समिती व जिल्हा परिषद) सदस्यांविरुद्ध अपात्रतेची कार्यवाही करावी तसे आदेश निर्गमित करावेत किंवा अशा प्रकारची जात वैधता प्रमाणपत्र सादर केले नसल्याबाबतची तक्रार प्राप्त होताच अर्धन्यायीक कार्यवाही करावी हे निश्चित करणे आवश्यक आहे. म्हणून याबाबत खालीलप्रमाणे कार्यपद्धती निश्चित करण्यात येत आहे.

अ) ग्रामपंचायत सदस्य/सरपंच यांनी निवडून आल्याचा दिनांकापासून विहित मुदतीत जात वैधता प्रमाणपत्र सादर न केल्यास अशा पदाधिकाऱ्यांना महाराष्ट्र ग्रामपंचायत अधिनियम, १९५९ या अधिनियमाच्या तरतूदींनुसार अनर्ह करण्याची कार्यवाही जिल्हाधिकारी यांनी स्वयंस्फूर्तीने/ स्वतःहून करावी. याबाबत जिल्हाधिकारी यांनी आवश्यक तो अहवाल तहसिलदार किंवा उपविभागीय अधिकारी (महसूल) यांच्याकडून प्राप्त करावा व त्यानुसार स्वयंस्पष्ट आदेश निर्गमित करावेत.

ब) पंचायत समिती सदस्य/सभापती तसेच जिल्हा परिषद सदस्यांच्या/अध्यक्ष यांचे बाबतीत अशी कार्यवाही करताना जिल्हाधिकारी यांनी स्वयंस्पष्ट अहवाल विभागीय आयुक्त यांचेकडे सादर करून विभागीय आयुक्तांनी महाराष्ट्र जिल्हा परिषद आणि पंचायत समिती अधिनियम, १९६१ या अधिनियमाच्या तरतूदींनुसार अशा पंचायत समिती सदस्य/सभापती यथास्थिती जिल्हा परिषद सदस्य/अध्यक्ष यांना अनर्ह करण्याचे आदेश निर्गमित करावेत.

क) त्याचप्रमाणे जिल्हाधिकारी अथवा विभागीय आयुक्त यांचेकडे अशा कोणत्याही सदस्य/सरपंच/सभापती/अध्यक्ष यांनी विहित मुदतीत जात वैधता प्रमाणपत्र

सादर न केल्याची तक्रार प्राप्त झाल्यास त्याबाबत विहित कार्यपद्धतीचा अवलंब करून अर्धन्यायिक कार्यवाही त्वरीत करावी.

७. सदर प्रकरणी ग्रामपंचायत सदस्य, सरपंच यांचे पद जिल्हाधिकारी यांनी तर पंचायत समिती सदस्य/सभापती आणि जिल्हा परिषद सदस्य व अध्यक्षंचे पद विभागीय आयुक्त यांनी रिक्त घोषित करण्याची कार्यवाही करावी. तसेच रिक्त झालेल्या पदांची पोट निवडणूक घेणेबाबत राज्य निवडणूक आयोगाशी संपर्क करून आवश्यक ती पुढील कार्यवाही करावी.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२११०२९११०८४१३२२० असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

मंगेश वसंत मोहिते
सह सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. मा.विरोधी पक्षनेते, दोन्ही सभागृह, महाराष्ट्र विधान मंडळ, मुंबई.
२. सर्व सन्माननीय विधानसभा/विधानपरिषद व संसद सदस्या.
३. राज्यपालांचे सचिव,
४. मा.मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव,
५. मा.मंत्री यांचे खाजगी सचिव,
६. मा.राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव,
७. मा.राज्य निवडणूक आयोग यांचे कार्यालय,

८. मा.मुख्यसचिव यांचे वरिष्ठ स्वीय सहायक,
९. अपर मुख्य सचिव/ प्रधान सचिव/ सचिव, सर्व मंत्रालयीन विभाग,
१०. मुख्यमंत्री महोदय यांचे जनसंपर्क अधिकारी,
११. विभागीय आयुक्त, सर्व.
१२. जिल्हाधिकारी, सर्व.
१३. मुख्य कार्यकारी अधिकारी, सर्व.
१४. उपमुख्य कार्यकारी अधिकारी (ग्रा.पं), सर्व.
१५. सर्व मंत्रालयीन विभाग,
१६. विभागातील सर्व सहसचिव, उपसचिव,
१७. विभागातील सर्व कार्यासने,
१८. निवडनस्ती (पं.रा.-२).